

zawierająca zgodność z oryginałem
Wrocław, dn. 30.03.2012 r.

Wydział Filologiczny
DZIEKAN
prof. dr hab. Marcin Cieński
(8)

RZECZPOSPOLITA POLSKA
UNIwersYTET WROCLAWSKI

Wydział Filologiczny

DYPLOM

Aleksandra Oszczyda

URODZONA DNIA *8 lipca* 1963 r.

We *Wrocławiu*

NA PODSTAWIE PRZEDSTAWIONEJ ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
POD TYTUŁEM *Poeta Wazów. Studia o okolicznościowej
poezji Stanisława Grochowskiego (1540-1612)*

ORAZ PO ZŁOŻENIU PRZEPISANYCH EGZAMINÓW UZYSKAŁA
STOPIEŃ NAUKOWY

DOKTORA

NAUK *Humanistycznych*

NADANY UCHWAŁĄ RADY *Wydziału Filologicznego
Uniwersytetu Wrocławskiego*

Z DNIA *24 września* 1996 R.

PROMOTOREM W PRZEWODZIE DOKTORSKIM BYŁA

prof. dr hab. Ludwika Ślęk

RECENZENTAMI W PRZEWODZIE DOKTORSKIM BYLI

prof. dr hab. Edmund Kółarski, prof. dr hab. Czesław Hernas

Wrocław, dnia 18 marca

1997 R.

DZIEKAN
[Signature]

REKTOR
[Signature]

NR 2857/2825

Centralna Komisja
do Spraw Stopni i Tytułów

WNIOSEK

z dnia 30 marca 2018 roku

o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwa

1. Imię i nazwisko: **Aleksandra Maria Oszcęda**
2. Stopień doktora: **doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa**
3. Tytuł osiągnięcia naukowego:

Jednotematyczny cykl publikacji na temat:

*Bellona i lira. Poezja polska czasów pierwszej dymitriady.
Edycje krytyczne, studia, przyczynki*

4. Wskazanie jednostki organizacyjnej do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego:

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego

5. Przyjmuję do wiadomości, że wniosek wraz z autoreferatem zostanie opublikowany na stronie internetowej Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Załączniki:

1. Kopia dyplomu poświadczającego uzyskanie stopnia doktora nauk humanistycznych.
2. Autoreferat w języku polskim i angielskim.
3. Wykaz publikowanych prac naukowych oraz informacja o wystąpieniach konferencyjnych i osiągnięciach dydaktycznych.
4. Dane adresowe wnioskodawcy.
5. Płyta CD z elektroniczną wersją wniosku i załączników.

A Oszcęda

30 III 2018

AUTOREFERAT

Imiona i nazwisko: Aleksandra Maria Oszczęda

Wykształcenie, posiadane dyplomy:

1986 – magister filologii polskiej, Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Wrocławski
(dyplom z wyróżnieniem)

1996 – doktor nauk humanistycznych, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego.
Na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Poeta Wazów. Studia o okolicznościowej poezji Stanisława Grochowskiego* (promotor: prof. dr hab. Ludwika Ślękowa;
recenzenci: prof. dr hab. Edmund Kotarski z Uniwersytetu Gdańskiego,
prof. dr hab. Czesław Hernas z Uniwersytetu Wrocławskiego).

Dotychczasowe zatrudnienie w jednostkach naukowych:

1988 – asystent w Zakładzie Historii Literatury Dawnej Instytutu Filologii Polskiej
Uniwersytetu Wrocławskiego

1990 – starszy asystent w Zakładzie Historii Literatury Dawnej Instytutu Filologii Polskiej
Uniwersytetu Wrocławskiego

1996 – adiunkt w Zakładzie Historii Literatury Dawnej Instytutu Filologii Polskiej
Uniwersytetu Wrocławskiego

Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy:

- a) Tytuł osiągnięcia naukowego:
Jednotematyczny cykl publikacji na temat:

Bellona i lira. Poezja polska czasów pierwszej dymitriady.
Edycje krytyczne, studia, przyczynki

b) Publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego:

A. Książki – edycje krytyczne:

1) ed. 1 – Jakub Dusza Podhorecki, *Nemezis kraju północnego*, oprac. A. Oszczęda, Warszawa „Neriton” 2010, „Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej”, t. 7.

2) ed. 2 – *Moskiewski Mars. Wiersze polskie czasu pierwszej dymitriady (1605–1612). Antologia*, oprac. A. Oszczęda, Warszawa „Neriton” 2016.

B. Artykuły – studia i przyczynki:

3) A. Oszczęda, *Mała „Iliada” – „Nemezis kraju północnego” Jakuba Duszy Podhoreckiego*, „Napis”, Seria VII, Warszawa DiG 2001, s. 135–142.

4) A. Oszczęda, *Od Kochanowskiego do Podhoreckiego. Tradycja epicka w poezji dymitriady i w nieznanym poemacie o wojnie moskiewskiej*, [W:] *W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty*, pod red. A. Oszczędy i J. Sokolskiego, Wrocław Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe 2010, s. 51–64.

5) A. Oszczęda, *Z kroniki do sylwy. Wokół problemów rękopisu i druku w początkach XVII wieku. Część I: „Pieśń o zdobyciu Smoleńska” Marcina Paszkowskiego. Uwagi o autorstwie i migracji tekstu*, „Pamiętnik Literacki” 2011, z. 4, s. 75–81.

6) A. Oszczęda, *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku*, [W:] *Hołd carów Szujskich*, pod red. J. A. Chrościckiego i M. Nagielskiego, Warszawa „Neriton” 2012, s. 69–92, seria: „Biblioteka »Baroku«”, t. 1.

7) uzup. przedruk: A. Oszczęda, *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku*, pod red. J. A. Chrościckiego i M. Nagielskiego, t. 1 (1/2014), seria: „Biblioteka Epoki Nowożytnej”, s. 57–82.

C. Omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników:

Na dorobek habilitantki składają się prace edytorskie (A: 1, 2) i zespół artykułów: studiów szczegółowych poświęconych pojedynczym utworom (B: 3, 5) oraz rozpraw stanowiących próby całościowego ujęcia wybranych zagadnień, uznanych za podstawowe dla wytyczenia zjawiska poezji czasów pierwszej dymitriady (B: 4, 6, 7).

Celem podjętych prac było wyodrębnienie z ilościowo obfitej twórczości okolicznościowej początków XVII wieku zespołu wierszy tworzących tematyczny fenomen, istotny dla charakterystyki polskiej poezji barokowej, dokonanie wyboru reprezentatywnego (gatunkowo i autorsko) korpusu tekstów, odnoszących się do wydarzeń czasów „smuty”, a następnie opracowanie – w postaci edycji krytycznej – komentowanej antologii, udostępniającej kolekcję mało znanych współczesnemu czytelnikowi i tylko w części przyswojonych w nauce utworów.

Kolejnym zadaniem było ustalenie decydujących o swoistości „poezji dymitriady” obszarów badawczych. Za takie habilitantka uznała specyficzne ukształtowanie form epickich, będące wynikiem kopiowania środków artykulacji właściwych dla poematu bohaterskiego i oddziaływania wzorców piśmiennictwa popularnego, oraz aktualny i propagandowy wymiar tej twórczości, manifestujący się zwłaszcza w literaturze tryumfalnej, poświęconej moskiewskiej kampanii Zygmunta III Wazy i „rekuperowaniu” Smoleńska. Powstały na jej gruncie wizerunek władcy, chrześcijańskiego tryumfatora stał się wzorcem kopiowanym w późniejszych utworach panegirycznych.

Efektom tak zakrojonych działań jest antologia *Moskiewski Mars* (2016), a także publikacje poświęcone poematowi *Nemesis kraju północnego* i tradycji epickiej w poezji czasów dymitriady oraz wierszom tryumfalnym z 1611 roku.

Edycje krytyczne:

1)

Pierwsza z edycji (J. Dusza Podhorecki, *Nemesis kraju północnego*) udostępnia czytelnikowi zachowany w unikatowym przekazie BZNiO anonimowy poemat z początków XVII wieku, w którym przedstawienie współczesnych (wojna z Moskwą, zagrożenie najazdem tureckim) wypadków historycznych podporządkowano historiozoficznej tezie o charakterze prowidencjalnym. Pisany 13-zgłoskowcem i liczący ponad 1000 wersów tekst zadedykowany Janowi Żółkiewskiemu eksponuje kłuszyńską wiktorię jego ojca, hetmana

polnego Stanisława Żółkiewskiego, stanowiąc przekaz odrębny względem głównego nurtu poezji okolicznościowej, powstającej w latach 1605-1614. Wyrosły w środowisku Akademii Zamojskiej poemat historyczny pożytkuje bowiem w sposób konsekwentny wergiliński model narracji epickiej, przeciwstawiając się werystycznemu typowi poezji wojennej, faworyzowanemu w publikacjach obozu królewskiego. Osobność utworu wynika także z faktu wyboru bohatera, którym – inaczej niż w większości utworów okolicznościowych tamtych lat – nie jest Zygmunt III Waza. J. Podhorecki w roli narzędzia boskiej sprawiedliwości obsadził bowiem skonfliktowanego z królem hetmana.

Postępowanie edytorskie zmierzało więc w tym przypadku do – z jednej strony – demonstrowania związków *Nemesis...* z literaturą antyczną (w tym *Eneidą*, *Wojną domową* Lukana, *Tebaidą* Stacjusza oraz twórczością Klaudiana, Dionizjusza z Halikarnasu czy Klaudiusza Eliana) i konwencjami epiki (dwupoziomowość narracji, wyznaczniki stylu wysokiego, konwencjonalna topika poetycka, archetypowe sytuacje fabularne: narady bogów, fikcja zastępstwa, opisy bitew, *vaticinium ex eventu*, *oracula*), z drugiej – oddania napięcia między literacką opowieścią a sekwencją aktualnych zdarzeń historycznych. W komentarzu starano się także uwidocznić pobudkowy charakter poematu, w tym relacje z powstającą w czasie wojen Batorego z Moskwą twórczością Kochanowskiego (*Jezda do Moskwy*; *Pieśń* II 13), nawiązania do starotestamentowych prorocत्व (Amosa, Syracha, Jeremiasza) oraz parafrazy i cytaty biblijne (*Nemesis...* kończy nakłaniający do rozprawy z poganami „Omen” i przytoczenie z Ksiąg Kapłańskich). Intencją wydawcy było bowiem odsłonięcie złożonych relacji utworu z rzeczywistością historyczną, sferą przeświadczeń zbiorowych (idea kary Bożej) i praktyk panegirycznych oraz objaśnienie strategii pisarskiej służącej heroizacji bohatera współczesnej historii. W tym celu posłużono się badaniami z kręgu metod filologicznych (poszukiwania bibliograficzne, ustalenie przekazu, czasu powstania i źródeł, rekonstrukcja tekstu, sformułowanie hipotezy atrybucyjnej i jej weryfikacja, przygotowanie komentarza), a także standardami analizy utworu nawiązującymi do propozycji H. R. Jausa i szkoły nowohistorycznej. Sekundarnym zadaniem habilitantki było uzupełnienie kanonu staropolskiej epiki o tekst badaczom literatury dawnej zupełnie nieznanymi (w pracach poświęconych literaturze XVII stulecia – poza bibliograficznymi adnotacjami K. Estreichera, L. Finkla i A. Kaweckiej-Gryczowej – brak o nim jakichkolwiek wzmianek), a choć pomniejszej rangi, to istotny jako ogniwo ewolucji gatunku i przekaz definiujący relacje polsko-moskiewskie w drugiej dekadzie XVII wieku. Zainteresowanie badaczy zapomnianym poematem przyniosło kilkanaście publikacji, polskich i rosyjskich, odwołujących się do minieposu Podhoreckiego.

2)

Inny charakter i zakres posiada, mająca charakter edytorskiej monografii, druga z edycji – antologia *Moskiewski Mars. Wiersze polskie czasu pierwszej dymitriady (1605–1612)*. Obejmuje ona czterdzieści pięć utworów (przedrukowanych w całości lub obszernych fragmentach), odnoszących się do kolejnych epizodów pierwszej dymitriady. Skompletowany przez habilitantkę po kilkuletniej kwerendzie korpus tekstów „moskiewskiej sprawy” przybliżyła tę część piśmiennictwa, która dopiero w ostatnim dwudziestolecu odzyskała prawo obywatelstwa w badaniach nad literaturą dawną, najpierw dzięki J. Nowakowi-Dłużewskiemu i S. Nieznanowskiemu, później zaś edycjom przygotowanym przez J. Wójcickiego i tomikom serii „Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej”, a czytelnikom, zmuszonym dotąd korzystać ze starodruków i nielicznych edycji cząstkowych, ułatwia dostęp do nieobecnych w świadomości lekturowej, zapomnianych i nierozpoznanych badawczo wierszy. Przed ponad stu laty dziesięć z nich wydał T. Wierzbowski (*Smutnoje wriemia w sowriemiennoj jemu polskoj literature*, Cz. 1: 1605-1607, Warszawa 1900), ale ze względu na brak komentarza edytorskiego ta pionierska edycja ma dziś jedynie wartość archiwalną. *Moskiewski Mars* przynosi znacząco obszerniejszy, usystematyzowany (układ chronologiczny wedle następstwa zdarzeń) i reprezentatywny gatunkowo (epitalamium, lament, epinikion, waleta, pieśń tryumfalna, ekscytarz, oda, stemmat, epigramat, pieśń nowiniarska, poemat historyczny, rymowana kronika, wierszowany dialog) zespół utworów o różnej wartości literackiej, których autorami są zarówno twórcy uznani (S. Grochowski, J. Jurkowski, K. Miaskowski, S. Petrycy), pisarze *minorum gentium* (S. Witkowski, J. Krajewski, M. Paszkowski, J. Żabczyk, W. Bartoszewski, A. Roźniatowski), jak wreszcie jednorazowi wierszokleci-amatorzy (M. Hoffmański, B. Ozimiński) czy zupełne *personis ignotis* naszego piśmiennictwa (np. J. Stanisławski). Antologia składa się z ośmiu rozdziałów (*Causa belli; Krwawe wesele; Łędymitr i obóz tuszyński; Wojna z Moskwą; Kłuszyn; Smoleńsk; Tryumfy; Oblężeni w Moskwie*), stanowiących centra tematyczne, wokół których skupiają się zebrane w publikacji wiersze. W trakcie prac nad edycją posiłkowano się metodami z zakresu tekstologii i edytorstwa (badania atrybucyjne, krytyka tekstu, ustalenie podstawy wydania, kolacjonowanie przekazów, sporządzenie aparatu krytycznego, rekonstrukcje zepsutych partii tekstu, weryfikacja źródeł, określenie relacji intertekstowych, ustalenie ujednoliconych zasad wydania i zakresu odstępstw od przyjętych norm modernizacji tekstów, wybór typu komentarza, opracowanie przypisów rzeczowych i leksykalnych, przekład cytatów obecnych w tekście głównym i notach marginalnych, sporządzenie słownika wyrażeń archaicznych).

Edycję oparto na pierwodrukach (czwarta część z nich to unikaty) lub – w przypadku zatruty starodruku – na późniejszych przedrukach, w tym opublikowanej na przełomie XIX i XX wieku kolekcji opracowanej przez T. Wierzbowskiego. W niewielkim stopniu oparto się na nieautoryzowanych odpisach pochodzących z rękopiśmiennych kolekcji o zakroju historycznym, korzystając z nich jedynie wtedy, gdy nie zachował się żaden przekaz typograficzny utworu (rzecz dotyczy przede wszystkim twórczości o charakterze nowiniarskim, która ze względu na swój kształt i doraźność przetrwała jedynie fragmentarycznie). Decyzja o ograniczeniu korpusu tekstów do utworów upowszechnianych w postaci druków wynikała z przyjętego założenia, że w przypadku „poezji dymitriady” mamy do czynienia z twórczością podporządkowaną celom komunikacji społecznej i traktowanej jako narzędzie służące propagandowym zabiegom dworu i rodów magnackich (jak np. pochwały Mniszchów w pismach J. Żabczyca). Dodajmy, że niemal połowa utworów zgromadzonych w antologii to druki bez późniejszej historii wydawniczej, przypomniane edytorsko po ponad 400 latach od chwili druku.

Wydawcą powodowało przekonanie o potrzebie zebrania w jednym miejscu rozproszonych dotąd autorsko utworów, które dzięki scaleniu manifestują swoją skalę i zyskują wymiar zjawiska historycznoliterackiego, bogatego i wewnętrznie zróżnicowanego, wpisującego się w charakterystyczny dla piśmiennictwa Pierwszej Rzeczypospolitej epizodyczny rytm wydarzeń literackich. W ten sposób edycja wyznacza nowy obszar tematyczny w badaniach nad literaturą początków XVII stulecia i stanowi bogatą podstawę tekstową dla przyszłych prac interpretacyjnych oraz studiów nad społecznym charakterem piśmiennictwa doby wczesnonowożytnej, w tym nad udziałem literatury w tworzeniu i utrwalaniu stereotypów etnicznych, a także ich zależnością od zmiennych warunków historycznych i politycznych (np. obraz „dobrego cara Dymitra” i „tyrana Szujskiego”).

Przyjęte przez uwzględnionych w chrestomatii autorów strategie komunikowania ukazują się bowiem jako sprzężone z funkcją kształtowania opinii odbiorców w zgodzie z politycznymi interesami obozu królewskiego lub polityką poszczególnych rodów (Mniszchowie, Zborowscy, Dorohostajscy), patronujących powstającym pod dyktando tych potrzeb tekstom panegiryczno-perswazyjnej Muzy. Te właściwości wierszy z lat pierwszej dymitriady starano się wydobyć w obszernych komentarzach do poszczególnych utworów, dążących do oświetlenia ich relacji z innymi tekstami (listy, diariusze, pamiętniki) oraz fakturą wypadków historycznych. Zbadano również *similia* tekstowe, filiacje i zapożyczenia, przy czym – prócz oczekiwanych przejętków z twórczości Jana Kochanowskiego – rozpoznano nowe obszary literackiej eksploatacji – pisarstwo S. F. Klonowica (*Pożar...*), M.

Reja (*Żwierciadło*), M. Strykowski (*Goniec Cnoty*), K. Warszewickiego (*Wenecyja*), A. Zbylitowskiego (*Witanie króla...*), co stanowić może wstęp do dokładniejszych badań nad staropolskimi praktykami imitacyjno-kompilacyjnymi. W przypisach starano się uwypuklić także związki zachodzące między poszczególnymi tekstami: powtarzalność ujęć narracyjnych, obecność konkurencyjnych wariantów opowieści, przenikanie przekazów drukowanych do kręgów kultury rękopisu oraz wpływ druczków informacyjnych (prototypy gazet, relacje nowiniarskie, oficjalne relacje o przebiegu bitew i potyczek) na twórczość literatów dymitriady. Dostrzeżono też atrakcyjność (dla ówczesnych czytelników) wojennej twórczości okolicznościowej, co dokumentują powtórne staropolskie edycje tych, wydawałoby się, skazanych na prędką dezaktualizację utworów i ślady ich trwania w XVII-wiecznych sylwach.

Artykuły – studia i przyczynki:

3) *Mała „Iliada” – „Nemezis kraju północnego” Jakuba Duszy Podhoreckiego*, „Napis”, Seria VII, Warszawa DiG 2001, s. 135–142.

Opublikowany w 2001 r. artykuł powstał po pierwszym etapie kwerendy, zmierzającej do opracowania podstawowego zrębu tekstów poetyckich, odnoszących się do wydarzeń poprzedzających wojnę z Moskwą (lata 1605-1609) i poświęconych kolejnym stadiom polsko-moskiewskiego konfliktu (1609-1612). W toku poszukiwań wydobyto nieopracowany dotąd naukowo poemat historyczny z 1614 r., w bibliografii Estreichera opisany jako anonim. Ustalenie autorstwa, opis znaleziska i określenie jego miejsca w historii wczesnobarokowej epiki historycznej to główne problemy wytyczające zawartość szkicu. Zgłoszono w nim m. in. autorstwo Jakuba Duszy Podhoreckiego, wychowanka zamojskiej wszechnicy, znanego jedynie z opublikowanego w 1619 r. żałobnego druczku *Nais Dniestrowa*, poświęconego strażnikowi koronnemu Janowi Zamoyskiemu, i dokonano wstępnej historycznoliterackiej charakterystyki *Nemezis...*, koncentrując się na tekstowych wzorcach i relacjach z bieżącą historią. Przedmiotem badań stała się więc przede wszystkim technika epicka Podhoreckiego imitująca wątki i schematy fabularne, składniki kompozycyjne, motywy topiczne i styl antycznych autorów (Homera, Wergiliusza, Owidiusza, Stacjusza, Lukana). Prześledzono również związki poematu z wydarzeniami z lat 1612-1614, w tym z niepokojami na południowo-wschodniej granicy Rzeczypospolitej i zagrożeniem ze strony Imperium Osmańskiego. Na tej podstawie sformułowano propozycję interpretacyjną utworu – wojennego ekscytarza opartego na providencjalnej koncepcji dziejów i tezie o karze, jaką na

grzeszących pychą tyranów zsyła Bóg. Szczególną uwagę zwrócono również na połączenie opatrnościowej historiozofii i mitologicznej warstwy fabularnej *Nemesis*... oraz idealizującą kreację hetmana Stanisława Żółkiewskiego, bohatera niedawnej wojny z Moskwą (autora wiktorii kłuszyńskiej) i projektowanego pogromcy pogan. Tak rozpoznane właściwości poematu pozwoliły uzupełnić wciąż dyskutowany i reinterpretowany obraz literatury wczesnego baroku, zwłaszcza w zakresie gatunków literackich epoki i ewolucji form epickich.

4) *Od Kochanowskiego do Podhoreckiego. Tradycja epicka w poezji dymitriady i w nieznanym poemacie o wojnie moskiewskiej*, [W:] *W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty*, pod red. A. Oszczydy i J. Sokolskiego, Wrocław Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe 2010, s. 51–64.

Artykuł przynosi sproblematyzowaną charakterystykę polskich wierszowanych utworów narracyjnych powstałych w latach 1605-1614, a poświęconych wydarzeniom „wielkiej smuty”. Przedmiotem obserwacji i analiz jest zjawisko występowania w badanym zespole tekstów dwóch wyrazistych tendencji, decydujących o sposobie prezentacji wydarzeń i stylistycznym kształcie wierszy. Dążenie do historycznego weryzmu splata się w nich z imitowaniem stylu i składników kompozycji poematów bohaterskich.

Kontekst wywodu stanowi rozwijająca się od czasów panowania Stefana Batorego drukowana twórczość nowiniarska, w tym tzw. wierszowane gazety, donoszące o wydarzeniach wojennych oraz okolicznościowa poezja Jana Kochanowskiego. Prócz utworów określanych mianem liryki batoriańskiej, należy tu także *Jezda do Moskwy* (1583), poświęcona działaniom na moskiewskim teatrze wojny i uznawana za epicką porażkę autora *Monomachiji Parysowej z Menelausem*. Habilitantka wydobywa związki utworu, którego genologiczna kwalifikacja nastęrcza badaczom kłopotów – z poetyką wierszowanych relacji nowiniarskich, łączących sprawozdawczą szczegółowość z prostym stylem narracji.

W szkicu przypomniano epizod z wydawniczej recepcji *Jezdy...*, przedrukowanej w zmodyfikowanym kształcie (tekst znacząco skrócono) i pod zmienionym tytułem (jako *Wtargnięcie do Moskwy*, Kraków 1611) podczas kolejnej wojny polsko-moskiewskiej. Fakt publikacji powiązany z akcją propagandową ośrodka królewskiego i zespołem rymowanych narracji opublikowanych w latach konfliktu Rzeczypospolitej z Moskwą. Na podstawie sześciu wybranych utworów (*Mars moskiewski krwawy* J. Żabczyca; *Gody moskiewskie. Tamże na Moskwi opisane* S. Liffтеля; *Szturm smoleński sobotni...* J. Krajewskiego; *Szturm pocieszny smoleński...* B. Ozimińskiego; *Chronologia wojny moskiewskiej* J. Krajewskiego i

Nemezis kraju północnego J. Duszy Podhoreckiego) sporządzono zestawienie cech charakteryzujących epickie teksty o funkcji informacyjno-publicystycznej, opisujące wydarzenia z lat dymitriady. Analizy poszczególnych tekstów i analizy porównawcze doprowadziły do sformułowania wniosku o oscylowaniu tych, powstających w początkach XVII wieku wypowiedzi narracyjnych, między nienormatywnym modelem nowiniarskim a usankcjonowanym wzorcowymi realizacjami i opisanym w poetykach ideałem bohaterskiej poezji epickiej.

5) *Z kroniki do sylwy. Wokół problemów rękopisu i druku w początkach XVII wieku. Część I: „Pieśń o zdobyciu Smoleńska” Marcina Paszkowskiego. Uwagi o autorstwie i migracji tekstu*, „Pamiętnik Literacki” 2011, z. 4, s. 75-81.

Publikacja jest edytorskim opracowaniem anonimowej pieśni o zdobyciu Smoleńska, zachowanej w pochodzącym z XVII wieku kodeksie. Wersję manuskryptową zestawiono z wierszem wydrukowanym w VII księdze *Kroniki Sarmaczej europejskiej...* Aleksandra Gwagnina (1611). Przy pomocy narzędzi tekstologii (porównywanie przekazów, analiza błędów, wyodrębnienie omyłek kopisty, ich klasyfikacja, badanie otoczenia utworu i not marginalnych) dokonano atrybucji utworu, przyznając go autorowi licznych wierszy okolicznościowych i tłumaczowi dzieła Gwagnina Marcinowi Paszkowskiemu. Ustalono także *terminus ad quem* powstania pieśni i prawdopodobną postać graficzną wiersza, wskazując na jego związki z literaturą nowiniarską i kolportowanymi w formie druków ulotnych sprawozdaniami z wydarzeń wojennych. Przypadek sporządzenia odpisu utworu z drukowanego oryginału objaśniono specyfiką kultury umysłowej doby wczesnonowożytnej i uznanym za charakterystyczne dla tego czasu zjawiskiem przepisywania do ksiąg wybranych fragmentów dzieł ogłaszanych drukiem.

Analiza źródeł wiersza Paszkowskiego pozwoliła negatywnie zweryfikować tezę o utworze jako relacji naocznego świadka (J. Nowak-Dłużewski) i uzupełnić wiedzę o warsztacie pisarskim autora i jego metodzie pracy, polegającej na przekształceniu prozatorskiego tekstu informacyjnego (*Krótkie a prawdziwe opisanie wzięcia Smoleńska, przedniejszego zamku państwa siewierskiego*, b. m. i dr. [1611]) w pieśń. Artykuł uzupełnia oparty na przekazie drukowanym przedruk utworu, przywracający autorską wersję wiersza.

6) *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku*, [W:] *Hold carów Szujskich*, pod red. J. A. Chrościckiego i M. Nagielskiego, Warszawa „Neriton” 2012, s. 69-92, seria: „Biblioteka »Baroku«”, t. 1.

Studium dotyczy zjawisk z zakresu socjologii literatury i historii form literackich, takich jak: geneza dzieła, miejsce i rola pisarza w komunikacji społecznej, mecenat królewski, mechanizmy życia literackiego, polityka wydawnicza, rozpowszechnianie utworów, ich oddziaływanie na odbiorców, formowanie stereotypów kulturowych, odmiany literatury panegirycznej.

Głównym przedmiotem obserwacji stały się poetyckie relacje z obchodów tryumfalnych, towarzyszących świętowaniu zdobycia twierdzy smoleńskiej. Wysyp druków tego rodzaju powiązany z bieżącą polityką obozu królewskiego, ściślej – z akcją propagandową poprzedzającą obrady sejmu zwołanego na 26 IX 1611 r. do Warszawy. Ten swoisty „festiwal tryumfalny” zamykało widowisko urządzone w stolicy podczas obrad sejmu i kończący je hołd cara Wasyla Szujskiego i jego braci złożony na Zamku Królewskim w obecności senatorów i posłów.

Zestawienie listów deliberacyjnych, wychodzących z kancelarii Zygmunta III Wazy, z treścią okolicznościowych druczków z 1611 roku ujawniło zastosowane przez ich autorów metody oddziaływania na opinię szlachecką (budowanie heroicznego wizerunku Zygmunta III Wazy, gloryfikacja władcy, nagana krytyków wojny z Moskwą, wyolbrzymianie korzyści płynących z podboju ziem moskiewskich).

Egzemplifikację oparto na szerzej nieznanymi i nie wznawianymi od XVII w. utworach (*Tryumf poznański. Na radosną wiktoryę K. J. M. po wzięciu Smoleńska* J. Krajewskiego; *Pienia wesole dzieciak na przyjazd do Wilna Króla Jego Mości [...] po rekuperowaniu Smoleńska* W. Bartoszewskiego; *Szturm pocieszny smoleński* B. Ozimińskiego; *Wojna moskiewska...* M. Hoffmańskiego oraz dwa anonimowe wiersze: *Szturm smoleński* i *Tryumf niezwyciężonemu monarsze Zygmuntovi III*). W tym zakresie artykuł przywraca zapomniane dziś teksty badaczom dawnej literatury okolicznościowej.

Badając drukowane relacje z przebiegu obchodów, odbywających się najpierw w Smoleńsku, a później w głównych miastach Rzeczypospolitej, habilitantka rekonstruuje występujące w tekstach z tego kręgu mechanizmy przedstawiania uroczystości tryumfalnych i omawia spetryfikowany repertuar występujących w nich motywów. Analityczne partie szkicu omawiają retoryczne strategie zastosowane przez autorów wierszy tryumfalnych służące transmisji idei politycznych, opinii i ocen, i ich związek z tradycją rzymskiego tryumfu oraz sposobem panegirycznego postaciowania władcy. W wizerunku Zygmunta III Wazy, przedstawianego jako „Tryumphator Christianus”, rozpoznano cechy przynależne do typu „rex armatus” skojarzone z cnotami chrześcijańskimi. W ostatniej partii szkicu wskazano

podobieństwa tego ujęcia z metodami postaciowania potomka Jagiellonów w ówczesnej architekturze okazjonalnej, grafice użytkowej i medalierstwie.

7) uzup. przedruk: *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku*, pod red. J. A. Chrościckiego i M. Nagielskiego, t. 1 (1/2014), seria: „Biblioteka Epoki Nowożytnej”, s. 57-82. Drugie wydanie uzupełniono o streszczenie w j. angielskim, zaktualizowano także przypisy.

30 VII 2018

Aouczon

SUMMARY OF PROFESSIONAL ACCOMPLISHMENTS

Forenames and surname: Aleksandra Maria Oszczyda

Education and certificates:

1986 – Master's degree (with honours) in Polish Studies, Department of Polish Studies,
University of Wrocław.

1996 – Doctor of Philosophy in Humanities Doctor of Philosophy in Humanities, Major in
Literary Studies, Faculty of Letters, University of Wrocław.

For the doctoral thesis entitled *Poet of the House of Vasa. Studies o the occasional
poetry of Stanisław Grochowski* (promoter: prof. Ludwika Ślękowa;
reviewers: prof. Edmund Kotarski (University of Gdańsk),
prof. Czesław Hernas (University of Wrocław).

Employment history in academic institutions:

1988 – assistant in the Institute of History of Old Polish Literature in the Department of
Polish Studies of the University of Wrocław

1990 – senior assistant in the Institute of History of Old Polish Literature in the Department of
Polish Studies of the University of Wrocław

1996 – assistant professor in the Institute of History of Old Polish Literature in the
Department of Polish Studies of the University of Wrocław

Details of the achievement under art. 16 par. 2 of the Act:

- a) Title of the academic achievement:
Monothematic series of publications on:

*Bellona and the lyre. Polish poetry of the First Dymitriad era.
Critical editions of texts and studies*

b) Publications being part of the academic achievement:

A. **Books – critical editions:**

1) ed. 1 – Jakub Dusza Podhorecki, *Nemesis kraju północnego [Nemesis of the Northern Land]*, ed. by A. Oszczyda, Warszawa “Neriton” 2010, “Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej”, vol. 7.

2) ed. 2 – *Moskiewski Mars. Wiersze polskie czasu pierwszej dymitriady (1605–1612). Antologia [The Muscovite Mars. Polish Poetry of the First Dymitriad Era (1605-1612). Anthology]*, ed. by A. Oszczyda, Warszawa “Neriton” 2016.

B. **Articles – studies:**

3) A. Oszczyda, *Mała „Iliada” – „Nemesis kraju północnego” Jakuba Duszy Podhoreckiego [Little “Illiad” – Jakub Dusza Podhorecki’s “Nemesis of the Northern Land”]*, “Napis”, Series VII, Warszawa DiG 2001, p. 135–142.

4) A. Oszczyda, *Od Kochanowskiego do Podhoreckiego. Tradycja epicka w poezji dymitriady i w nieznanym poemacie o wojnie moskiewskiej [From Kochanowski to Podhorecki. The Epic Tradition in the Poetry of the Dymitriad Era and in an Unknown Poem on the Muscovite War]*, in A. Oszczyda and J. Sokolski, eds., *W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty*, Wrocław Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe 2010, p. 51–64.

5) A. Oszczyda, *Z kroniki do sylwy. Wokół problemów rękopisu i druku w początkach XVII wieku. Część 1: „Pieśń o zdobyciu Smoleńska” Marcina Paszkowskiego. Uwagi o autorstwie i migracji tekstu [From Chronicle to Silva Rerum. On the Problems of Manuscript and Print at the Dawn of the 17th Century. Part 1: Marcin Paszkowski’s “Song of the Taking of Smolensk”. Notes on the Authorship and Migration of the Text]*, “Pamiętnik Literacki” 4 (2011), p. 75-81.

6) A. Oszczyda, *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku [Smolensk Victories. Elements of Propaganda in the Victory Poems of 1611]*, in A.

Chrościcki and M. Nagielski, eds., *Hold carów Szujskich*, Warszawa "Neriton" 2012, p. 69-92, series: "Biblioteka »Baroku«", vol. 1.

7) amended reprint: A. Oszczyda, *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku [Smolensk Victories. Elements of Propaganda in the Victory Poems of 1611]*: in A. Chrościcki and M. Nagielski, eds., series: "Biblioteka Epoki Nowożytnej", 1 (1/2014), p. 57-82.

C. Discussion of the scholarly goals of the above-mentioned work and the results obtained:

Critical editions published by the habilitation candidate (A: 1, 2) and a collection of articles: detailed studies of individual works (B: 3, 5) and dissertations attempting to present a comprehensive view of selected issues considered fundamental in order to delineate the phenomenon of the poetry of the First Dymitriad era. (B: 4, 6, 7).

The aim of the works undertaken was to sieve through the abundant occasional literature of the dawn of the 17th century to extract a set of works constituting a thematic phenomenon that sheds an important light on the Polish baroque poetry, select a representative (in terms of genres and authors) body of texts related to the events of the Time of Troubles, and then prepare a commented anthology (in the form of a critical edition), a collection of works little known to contemporary readers and only partially discussed in scholarly literature.

The next step was to determine the research areas related to the specificity of the poetry of the Dymitriad era. According to the habilitation candidate, the areas are: a specific structure of epic forms, resulting from copying the poetic means typical of epic poems, an influence of the paradigms of popular literature, and the propaganda dimension of these texts (commenting on the current events), especially manifest in the heroic poems celebrating the victories of the Muscovite campaign of Sigismund III Vasa and the regaining of Smolensk. The image of a monarch it created, that of a Christian conqueror, would often be copied in later panerygical works.

The research resulted in the publication of the anthology entitled *Moskiewski Mars* [*The Muscovite Mars*] (2016), and several works on *Nemezis kraju północnego* [*Nemesis of the Northern Land*] and the epic tradition and the poetry of the Dymitriad era and the poems celebrating the victory of 1611.

Critical editions:

1)

First of the editions (J. Dusza Podhorecki's *Nemesis kraju północnego [Nemesis of the Northern Land]*) contains an anonymous heroic poem written in early 17th century (the text survived in one copy only, stored by BZNiO) in which historical events (war against Muscovy, threat of Turkish invasion) are subject to historiosophical interpretation and serve as examples of providential intervention. The text, consisting of over 1000 lines and written in the Polish alexandrine, is dedicated to Jan Żółkiewski. It celebrates the victory in the battle of Klushino, gained by his father, Field Crown Hetman Stanisław Żółkiewski, and stands out from the mainstream of occasional poetry created in the period 1605-1614. The narrative poem, created in the academic circles of Zamość (The Zamoyski Academy), consistently uses the Virgilian model of epic narrative in opposition to the 'veristic' type of military poetry, favoured by the court poets. The peculiarity of this text also lies in the fact that the main character — unlike the characters of most occasional poems of that period — is not Sigismund III Vasa. It is the hetman (in conflict with the king) who is an instrument of God's providence.

The task of an editor in this case was, on the one hand, to demonstrate how *Nemesis...* is related to the ancient literature (including *Aeneid*, Lucan's *On the Civil War*, Statius's *Thebaid* and the works by Claudianus, Dionysius of Halicarnassus or Claudius Aelianus) and the conventions of epic narrative (a two-level narrative structure, determinants of the elevated style, conventional common places, archetypal narrative situations: councils of gods, descriptions of battles, *vaticinium ex eventu*, *oracula*) and, on the other hand, to analyse the complex relations between the narrative and the sequence of historical events. The commentary also reveals references to the works by Kochanowski written during Stefan Batory's war against Muscovy (*Jezda do Moskwy*; *Pieśń* II 13), the Old Testament books of the prophets (Amos, Sirach, Jeremiah) as well as paraphrases and quotations from the Bible (*Nemesis...* ends with "Omen" calling for a crusade against the pagans, and a quote from the book of Leviticus). The editor intended to bring to light the complex relations of the work with historical events, the sphere of collective beliefs (the idea of God's punishment) and panegyric practices, and also to explain the poetic strategy aimed at heroization of the contemporary commander. To that end the habilitation candidate employed philological methods of research (bibliographical searches, determining the version, date of creation and sources, reconstruction of the text, formulation and verification of a hypothesis of attribution,

preparation of the commentary), and the standards of literary analysis proposed by H. R. Jauss and the new historical school. The secondary task of the habilitation candidate was to complement the established set of Old Polish narrative works with the text completely unknown to researchers specialising in the old literature (none of the scholarly books on the 17th-century literature mentions it — except bibliographic annotations made by K. Estreicher, L. Finkel and A. Kawecka-Gryczowa). Although the work is of lesser prominence, it is an important link in the chain of evolution of this genre and the text defining the Polish-Muscovite relations in the second decade of the 17th century. The poem has recently gained the interest of researchers, and about a dozen papers (in Polish and Russian) has been published on Podhorecki's mini-epic narrative.

2)

The other critical edition entitled *Moskiewski Mars. Wiersze polskie czasu pierwszej dymitriady (1605–1612)* [*The Muscovite Mars. Polish Poetry of the First Dymitriad Era (1605-1612)*] differs in focus and scope and meets the criteria of a monographic edition. It contains forty five poems (reprinted as a whole or in large part) related to the events of the First Dymitriad. The body of texts related to the Muscovite war, compiled by the habilitation candidate through several years of query, acquaints the readers with the part of literature that has been given due attention in the field of literary studies only in the last two decades (thanks to J. Nowak-Dłużewski and Ś. Nieznanowski, and J. Wójcicki and the series „Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej”). Thus, the poems that were unknown to the educated public and unrecognized by researchers (forced to use partial editions or old prints) have become more accessible. Ten of them were published by T. Wierzbowski over a hundred years ago ("Смутное время" в современной ему польской литературе, part 1: 1605-1607, Warszawa 1900), but due to the lack of critical commentary, this pioneering edition has no scholarly value. *Moskiewski Mars* [*The Muscovite Mars*] is far more comprehensive, systematic (chronological order matching the sequence of events) and offers a more representative (in terms of genres) collection of poems (epithalamium, lament, epinikion, propempticon, victory poem, 'ekscytarz', ode, stemmat, epigram, news story, historical narrative, rhymed chronicle, versed dialogue) of different literary value, written by prominent poets (S. Grochowski, J. Jurkowski, K. Miaskowski, S. Petrycy), *minorum gentium* writers (S. Witkowski, J. Krajewski, M. Paszkowski, J. Żabczyc, W. Bartoszewski, A. Roźniatowski), occasional amateur rhymesters (M. Hoffmański, B. Ozimiński) or *personis ignotis* of our literature (e.g. J. Stanisławski). The anthology consists of eight chapters (*Causa*

Belli; Krwawe wesele [Bloody wedding]; Łżedymitr i obóz tuszyński [False Dmitry and the Camp of Tushino]; Wojna z Moskwą [War with Muscovy]; Kluszyn [Klushino]; Smoleńsk [Smolensk]; Tryumfy [Victories]; Oblężeni w Moskwie [Besieged in Moscow]) — the main themes of the poems collected in the publication. When preparing the edition, the habilitation candidate used the methods of textual scholarship and editing (attribution studies, textual criticism, identification of the basic text for the edition, collating versions, preparing the critical apparatus, reconstructing the corrupt portions of the text, verifying the sources, identification of intertextual relations, determining the unified editing rules and the allowable deviations from the applicable standards of text modernization, selecting the type of commentary, preparing the lexical and substantive notes, translating the quotations in the main text and marginal notes, preparing a dictionary of archaic expressions).

The edition is based on first printings (a fourth of them are unique) or — if the old printing was lost — on later reprints, including the collection prepared by T. Wierzbowski and published at the turn of 19th and 20th century. The edition is to a lesser extent based on unauthorized copies from the collections of manuscripts with a broad historical scope. They were used only in cases where no typographic version of the text had survived (it applies first of all to news stories, which, due to their form and nature, survived only in fragments). The decision to include only printed texts stemmed from the assumption that the poetry of the Dymitriad era was a means of public communication used by the court and magnat families for propaganda purposes (e.g. praises of the Mniszech family in J. Żabczyc's works). It should be noted that almost half of the works collected in the anthology had not been published for over 400 years.

The editor found it necessary to bring together the dispersed poems in one place, so that the scale of this complex and varied literary phenomenon, constituting one of the important episodes of the literary life of the First Polish Republic, would be seen in the right light. Thus, the edition opens up a new area of the studies on the early 17th century literature and serves as a solid textual basis for the future interpretative works and research on the social aspects of early modern literature, including the role of literature in the creation and perpetuation of ethnic stereotypes and their dependence on the changing historical and political conditions (e.g. “good tsar Dmitry” and “tyrant Shuisky”).

The communication strategies adopted by the authors included in the chrestomathy appear to be aimed at shaping the opinion of the readers in accordance with the political interests of the court or individual magnat families (Mniszech, Zborowski, Dorohostajski),

who sponsored the texts written for panegyric and persuasive purposes. These characteristics of the poems from the first Dymitriad era were highlighted in extensive comments to individual works with a view to cast some light on their relations with other texts (letters, diaries, memoirs) and historical events. Additionally, textual similarities, affinities and borrowings were investigated whereby, apart from the expected appropriations from Jan Kochanowski's works, new sources of influence were identified – the works by S. F. Klonowic (*Pożar...*), M. Rej (*Żwierciadło*), M. Strykowski (*Goniec cnoty*), K. Warszewicki (*Wenecyja*), A. Zbylitowski (*Witanie króla...*). The results of the research of the investigation may serve as the basis for further research on the practices of imitation and compilation in the Old Polish literature. The relations between individual texts were also analysed in the comments, with a focus on the repetitive narrative schemes, conflicting versions of the same story, penetration of printed versions to the circles of manuscript culture and the influence of information prints (proto-newspapers in verse, news stories, official accounts of battles and skirmishes) on the works of the poets of the Dymitriad period. It has also been found out that the occasional literature related to war was attractive to the contemporary readers, which is evidenced by Old Polish reeditions of these poems, seemingly doomed to become obsolete quickly, and their popularity in the 17th century *silvae rerum*.

Articles – studies:

3) *Mała „Iliada” – „Nemezis kraju północnego” Jakuba Duszy Podhoreckiego [Little “Iliad” – “Jakub Dusza Podhorecki’s “Nemesis of the Northern Land”]*, “Napis”, Series VII, Warszawa DiG 2001, p. 135–142.

The article, published in 2001, was written following the first step of the query aimed at establishing the basic set of poetic texts related to the events preceding the outbreak of the war with Muscovy (1605-1609) and subsequent stages of the conflict (1609-1612). In course of the search a historic narrative from 1614 was found. The work had not been scholarly edited, and it is referred to as anonymous in Estreicher's bibliography. The main problems discussed in the paper are the authorship and characteristics of the text and its place in the context of early baroque historical narratives. The alleged author, Jakub Dusza Podhorecki, a graduate of the Zamoyski Academy is known for the printed work *Nais Dniestrowa* (published in 1619), devoted to Jan Zamoyski, a crown great guard. *Nemezis...* was analysed from the literary-historical perspective, paying a special attention to possible models and connections with historical events. The analysis focused mainly on Podhorecki's narrative

technique, imitation of the plots and schemes and components, motifs and style of ancient authors (Homer, Vergil, Ovid, Statius, Lucan). It also covered the connections of the poem with the events of 1612-1614, including the unrest in the southern border areas of Poland and the threat of Ottoman invasion. On this basis, the habilitation candidate suggested an interpretation of the work as a poem based on a providential concept of history and a belief that God will punish the hubris of tyrants. A particular focus was put on the combination of a providential historiosophy and the mythological layer of *Nemezis*... and idealization of hetman Stanisław Żółkiewski, a hero of the recent war with Muscovy (the victor of the battle of Klushino) and the future defeater of the pagans. The determined characteristics of the narrative complemented the picture of early baroque literature, which is the subject of ongoing reinterpretations and discussions, especially related to literary genres and the evolution of narrative forms.

4) *Od Kochanowskiego do Podhoreckiego. Tradycja epicka w poezji dymitriady i w nieznanym poemacie o wojnie moskiewskiej* [From Kochanowski to Podhorecki. The Epic Tradition in the poetry of the Dymitriad Era and in an Unknown Poem on the Muscovite War], in A. Oszczyda and J. Sokolski, eds., *W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty*, Wrocław Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe 2010, p. 51–64.

The article characterizes (in a problematised way) the narrative works written in 1605-1614 and connected with the events of the Time of Troubles. Two pronounced tendencies have been identified and analysed in the texts, determining the way of presenting the events and stylistic specificity of the poems. Striving for historical verism is coupled with imitating the style and structural components of heroic narratives.

The works are discussed in the context of printed news stories, which gained popularity during the reign of Stefan Batory, including proto-newspapers (in verse) informing on the war time events, and the occasional poetry of Jan Kochanowski. Apart from the works referred to as Batorian poems ('liryka batoriańska') this group of works also includes *Jezda do Moskwy* [Ride to Muscovy] (1583) related to military operations of the Muscovite war theatre and considered artistic failure of the author of *Monomachija Parysowa z Menelausem* [Monomachy of Paris and Menelaus]. The habilitation candidate reveals the connections of the poem (genological classification of which is problematic) with news stories (in verse), offering a wealth of details combined with a simple style of narration.

An interesting episode of the editing history of *Jezda...* is described in the paper. It was reprinted in a modified form (the text was radically shortened) and under a different title (as *Wtargnienie do Moskwy [Intrusion into Muscovy]*, Kraków 1611) during the next Polish-Muscovite War. The publication was associated with the propaganda campaign of the court and rhymed narratives published during the conflict between Poland and Muscovy. Based on six selected poems (J. Żabczyc's *Mars moskiewski krwawy [Bloody Muscovite mars]*; S. Lifffels's *Gody moskiewskie. Tamże na Moskwi opisane [Muscovite Celebrations. Described in Muscovy]*; J. Krajewski's *Szturm smoleński sobotni... [The Saturday's Smolensk Siege...]*; B. Ozimiński's *Szturm pocieszny smoleński... [Smolensk Joyful Victory...]*; J. Krajewski's *Chronologia wojny moskiewskiej [Chronology of the Muscovite War]* and J. D. Podhorecki's *Nemezis kraju północnego [Nemesis of the Northern Land]*) the habilitation candidate developed a list of characteristics of the narrative texts with informative and journalistic function, describing the events of the Dymitriad period. The analyses of individual texts and comparative analyses led to the conclusion that these narratives, written at the beginning of 17th century, oscillate between the non-prescriptive model typical of news stories and the ideal model of heroic epic narratives based on the classical works and described in the normative books.

5) *Z kroniki do sylwy. Wokół problemów rękopisu i druku w początkach XVII wieku. Część 1: „Pieśń o zdobyciu Smoleńska” Marcina Paszkowskiego. Uwagi o autorstwie i migracji tekstu [From Chronicle to Silva Rerum. On the Problems of Manuscript and Print at the Dawn of the 17th Century. Part 1: Marcin Paszkowski's "Song of the Taking of Smolensk". Notes on the Authorship and Migration of the Text, "Pamiętnik Literacki" 4 (2011), p. 75-81.*

The publication is a study on an anonymous poem celebrating the taking of Smolensk, preserved in a 17th-century code. The manuscript version was collated with the poem printed in book VII of Aleksander Gwagnin's *Kronika Sarmacji europejskiej... [Chronicle of Sarmatian Europe...]* (1611). Using the tools of textual criticism (comparing versions, analysing errors, identification and classification of the copyist's mistakes, analysis of the context and marginal notes) the text has been attributed to Marcin Paszkowski, an author of occasional poems and the translator of Gwagnin's work. The *terminus ad quem* of the song and the probable graphical form have been determined, indicating the connections with news stories and the accounts of military events distributed as ephemeral prints. The fact that the manuscript was based on the printed original is explained by the specificity of early modern

culture. Handwritten compilations containing fragments of already printed works is considered typical of that period.

Based on the analysis of the sources of Paszkowski's poem, the habilitation candidate challenges the argument that the poem was written by an eye-witness of the events (J. Nowak-Dłużewski) and broadens our knowledge on the author's writing technique and method that consists in transforming an informative text in prose (*Krótkie a prawdziwe opisanie wzięcia Smoleńska, przedniejszego zamku państwa siewierskiego [Short and Accurate Description of the Taking of Smolensk, the Greatest Castle of the Siewierz Land]* [1611]) into a song. The article is supplemented by a reprint of the author's version of the poem (based on the printed version).

6) *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku [Smolensk Victories. Elements of Propaganda in the Victory Poems of 1611]*, in A. Chrościcki and M. Nagielski, eds., *Hold carów Szujskich*, Warszawa "Neriton" 2012, p. 69-92, series: "Biblioteka »Baroku«", vol. 1.

The study is concerned with phenomena from the sociology of literature and history of literary forms, such as the: origin of a work, a place and role of a writer in social communication, the king's patronage, mechanisms of literary life, publishing policy, distribution of works, their influence on readers, formation of cultural stereotypes, types of panegyric literature.

It focuses mainly on poetic accounts of the festivities celebrating the taking of the fortress of Smolensk. The abundance of such prints has been connected with the king's current policy and, more specifically, with the propaganda campaign preceding the session of Parliament summoned on 26 September, 1611 in Warsaw. The festivities were closed by a spectacle held in the capital during the parliamentary session. The climax of the celebration was the homage paid by Vasyl Shuisky and his brothers in the Royal Castle in the presence of senators and members of parliament.

Comparison of the summoning letters sent by the chancellery of king Sigismund III Vasa with the occasional prints published in 1611 reveals the methods used by the authors to shape the opinion of nobles (building a heroic image of king Sigismund III Vasa, glorification of the monarch, condemning the critics of the war with Muscovy, exaggerating the benefits of conquering the Muscovite lands).

The examples were taken from less known works that have not been published since the 17th century (J. Krajewski's *Tryumf poznański. Na radosną wiktoryę K. J. M. po wzięciu*

Smoleńska [The Poznan Victory. On the Joyous Victory of K. J. M. Following the Taking of Smolensk]; W. Bartoszewski's *Pienia wesole dziatek na przyjazd do Wilna Króla Jego Mości [...] po rekuperowaniu Smoleńska* [Cheerful Songs of the Children on the King's Visit to Vilnius [...] Following the Taking of Smolensk]; B. Ozimiński's *Szturm pocieszny smoleński* [Smolensk Joyful Victory...]; M. Hoffmański's *Wojna moskiewska...* [Muscovite War...] and two anonymous poems: *Szturm smoleński* [Smolensk Siege] and *Tryumf niezwycięzonemu monarsze Zygmuntowi III* [Victory of the Undefeated King Sigismund III]). In this respect the article brings the attention of researchers concerned with occasional literature to the forgotten texts.

Having analysed the printed accounts of the festivities that took place first in Smolensk, and then in the main towns of Poland, the habilitation candidate reconstructs the mechanisms used to present such celebrations and discusses the petrified repertoire of motifs encountered in these texts. The analytical sections of the paper explore the rhetorical strategies employed by the authors of victory poems intended to transmit political ideas, opinions and assessments, and discuss the relation of these strategies with the tradition of the Roman victory and panegyric treatment of a ruler. The image of Sigismund III Vasa, presented as "Tryumfator Christianus", bears some traits of "rex armatus", associated with Christian virtues. The last part of the paper highlights the similarities between this image of the descendant of the Jagiellons and the one promoted in the contemporary occasional architecture, graphics and medallistics.

7) Amended reprint: *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku* [Smolensk Victories. Elements of Propaganda in the Victory Poems of 1611]: in A. Chrościcki and M. Nagielski, eds., series: "Biblioteka Epoki Nowożytnej", 1 (1/2014), p. 57-82. The second edition has been supplemented with an English summary. The foot notes have also been updated.

30 XI 2018

Aonczon

Aleksandra Maria Oszczęda

**WYKAZ OPUBLIKOWANYCH PRAC NAUKOWYCH ORAZ INFORMACJE O OSIĄGNIĘCIACH
DYDAKTYCZNYCH, WSPÓLPRACY NAUKOWEJ I POPULARYZACJI NAUKI**

I. Wykaz publikacji stanowiących osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 16 ust. 2 Ustawy:

a) Tytuł osiągnięcia naukowego:

Jednotematyczny cykl publikacji na temat:

*Bellona i lira. Poezja polska czasów pierwszej dymitriady.
Edycje krytyczne, studia, przyczynki*

b) Publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego:

A. **Książki – edycje krytyczne:**

1) ed. 1 – Jakub Dusza Podhorecki, *Nemesis kraju północnego*, oprac. A. Oszczęda, Warszawa „Neriton” 2010, „Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej”, t. 7.

2) ed. 2 – *Moskiewski Mars. Wiersze polskie czasu pierwszej dymitriady (1605–1612). Antologia*, oprac. A. Oszczęda, Warszawa „Neriton” 2016.

B. **Artykuły – studia i przyczynki:**

3) A. Oszczęda, *Mała „Iliada” – „Nemesis kraju północnego” Jakuba Duszy Podhoreckiego*, „Napis”, Seria VII, Warszawa DiG 2001, s. 135–142.

4) A. Oszczęda, *Od Kochanowskiego do Podhoreckiego. Tradycja epicka w poezji dymitriady i w nieznanym poemacie o wojnie moskiewskiej*, [W:] *W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty*, pod red. A. Oszczędy i J. Sokolskiego, Wrocław Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe 2010, s. 51–64.

5) A. Oszczęda, *Z kroniki do sylwy. Wokół problemów rękopisu i druku w początkach XVII wieku. Część 1: „Pieśń o zdobyciu Smoleńska” Marcina Paszkowskiego. Uwagi o autorstwie i migracji tekstu*, „Pamiętnik Literacki” 2011, R. CII, z. 4, s. 175-181.

6) A. Oszczędą, *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku*, [W:] *Hołd carów Szujskich*, pod red. J. A. Chrościckiego i M. Nagielskiego, Warszawa „Neriton” 2012, s. 69-92, seria: „Biblioteka »Baroku«”, t. 1.

recenzja:

N. Zientek, „*Hołd carów Szujskich*”, „Barok” 2012, nr 2, (38).

7) uzup. przedruk: A. Oszczędą, *Tryumfy smoleńskie. Propagandowe treści wierszy triumfalnych z 1611 roku*, pod red. J. A. Chrościckiego i M. Nagielskiego, t. 1 (1/2014), seria: „Biblioteka Epoki Nowożytnej”, s. 57-82.

II. Wykaz innych, (nie wchodzących w skład osiągnięcia wymienionego w pkt. I) opublikowanych prac naukowych:

a) książki:

1) **książka doktorska**

A. Oszczędą, *Poeta Wazów. Studia o okolicznościowej poezji Stanisława Grochowskiego*, Wrocław Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej 1999.

[przeredagowana wersja rozprawy doktorskiej]

recenzje:

K. Wąsala, *Metafizyk, poeta dewocyjny, satyryk. O poszukiwaniu dogodnej formuły*, „Napis”, Seria VI, 2000, s. 317-319; A. Litwornia, „Pamiętnik Literacki” 2002, nr 3, s. 317-319; B. Pfeiffer, „Barok” 2002, nr 1/2, s. 207-208.

2) **redakcja naukowa monografii**

B. Pfeiffer, *Rex et Patria. Temat władcy, narodu i ojczyzny w literaturze i sztuce XVIII stulecia*, pod red. naukową A. Oszczędą, Warszawa DiG 2012.

recenzja:

D. Kowalewska, „Klio” 2014, nr 1 (vol. 28), s. 222-228.

3) **redakcja naukowa tomu zbiorowego**

W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty. Prace ofiarowane Profesor Ludwice Ślękowej, pod red. A. Oszczędą i J. Sokolskiego, Wrocław Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe 2010.

[swój udział w przygotowaniu tomu szacuję na 65%]

b) edycje krytyczne:

1) S. Grochowski, *Koło babie o przyszłym nominacie krakowskim*, [W:] A. Oszczyda, *Poeta Wazów. Studia o okolicznościowej poezji Stanisława Grochowskiego*, Wrocław Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej 1999, s. 166-174.

2) H. Chełchowski, *Nadzieja pokoju pruskiego*, wyd. A. Oszczyda, „Terminus”, R. X, 2008 z. 1 (18), s. 177–197.

3) S. Witwicki, *Abrys doczesnej szczęśliwości*, oprac. L. Ślękowa i A. Oszczyda, Wrocław Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe 2012, „Bibliotheca Curiosa”, t. 9.

[swój udział w powstaniu edycji szacuję na 65%]

recenzja:

A. Łobożewicz, *Trzy nowe tomy serii „Bibliotheca Curiosa”*, „Barok” 2013, nr 2 (40).

4) Lenart Gnoiński, *Łzy smutne*, oprac. A. Oszczyda, Warszawa Wyd. Naukowe „Sub Lupa” 2014, „Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej”, t. 16.

c) prace bibliograficzne:

1) J. A. Morsztyn, *Wybór poezji*, wyd. 2, oprac. W. Weintraub, bibliografię uzupełniła A. Oszczyda, Wrocław „Ossolineum” 1998, BN I 257.

[swój udział w zaktualizowanej bibliografii szacuję na 20%]

2) Cz. Hernas, *Barok*, wyd. 5 zmien. i rozszerz., wskazówki bibliograficzne oprac. H. Geber i A. Oszczyda, Warszawa Wyd. Naukowe PWN 1998.

[swój udział w opracowaniu bibliografii szacuję na 50%]

3) *Bibliografia prac Profesor Ludwicy Ślękowej*, oprac. A. Oszczyda, [W:] *Muzy i Hestia. Studia dedykowane Profesor Ludwicy Ślękowej*, pod red. M. Cieńskiego i J. Sokolskiego, Wrocław Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego 1999, s. 7-10.

4) *Bibliografia druków Stanisława Grochowskiego*, [W:] A. Oszczyda, *Poeta Wazów. Studia o okolicznościowej poezji Stanisława Grochowskiego*, Wrocław Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej 1999, s. 39-54.

5) *Bibliografia „Pamiętnika Literackiego” 1982 – 2002*, oprac. A. Oszczyda, Warszawa Wyd. IBL PAN 2007.

6) *Bibliografia prac Bogusława Pfeiffera*, [W:] B. Pfeiffer, *Rex et Patria. Temat władcy, narodu i ojczyzny w literaturze i sztuce XVIII stulecia*, pod red. naukową A. Oszczydy, Warszawa DiG 2012, s. 233-235.

7) *Bibliografia*, [W:] B. Pfeiffer, *Rex et Patria. Temat władcy, narodu i ojczyzny w literaturze i sztuce XVIII stulecia*, pod red. naukową A. Oszczędę, Warszawa DiG 2012, 238-277.

d) publikacje ciągłe:

1) *Przegląd Bibliograficzny. Dodatek do „Pamiętnika Literackiego”* – bibliografia literaturoznawcza bieżąca – od 1996 do dziś: razem 90 numerów.

[swój udział w przygotowaniu numerów bibliografii szacuję na 55%]

e) artykuły:

1) A. Oszczęda, *Romantyczna utopia. M. Romanowski, „Kiedyż?”*, [W:] *Lekcje czytania. Eksplikacje literackie. Część 2*, pod red. W. Dynaka i A. W. Labudy, Wrocław Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego 1999, s. 344-351.

2) A. Oszczęda, *Trzy rozprawy Władysława Nehringa o Janie Kochanowskim*, „*Onomastica Slavogermanica*”, t. XXX, pod red. A. Nowakowskiej i H. Sojki-Masztalercz, Wrocław Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego 2011, s. 81-91.

3) A. Oszczęda, *Różnowiercze treny. O literackich i kulturowych wzorcach w żałobnym cyklu Lenarta Gnoińskiego z 1614 roku*, [W:] *Sarmackie theatrum*, VI: *Między tekstami*, pod red. M. Jarczykowej i A. Sitkowej, Katowice Wyd. Uniwersytetu Śląskiego 2012, s. 68-83.

4) A. Oszczęda, *Z kroniki do sylwy. Wokół problemów rękopisu i druku w początkach XVII wieku. Część 2: Wiersz Macieja Strykowskiego w lwowskim rękopisie Ossolineum*, „*Pamiętnik Literacki*” 2013, z. 3, s. 207-217.

5) A. Oszczęda, *Kochanowski, Propercjusz i piramidy – wokół fraszki „Do paniej” (I 97)*, [W:] *„Dobrym towarzyszom gwoli”. Studia o „Foriceniach” i „Fraszkiach” Jana Kochanowskiego*, pod red. R. Krzywego i R. Rusnaka, Warszawa Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego 2014, s. 167-179.

6) A. Oszczęda, *Na północ od Alp. O renesansowym ideale pedagoga i nieznanym wierszu Macieja Strykowskiego*, „*Filoteknos. Literatura Dziecięca – Mediacja Kulturowa – Antropologia Dzieciństwa. Children’s Literature – Cultural Mediation – Anthropology of Childhood*”, vol. 6: *Mentor w literaturze, kulturze i edukacji – czy dziś potrzebny?*, cz. 1, Wrocław 2016, s. 148-157.

7) A. Oszczyda, *Mentor w literaturze, kulturze i edukacji – czy dziś potrzebny?*, „Filoteknos. Literatura Dziecięca – Mediacja Kulturowa – Antropologia Dzieciństwa. Children’s Literature – Cultural Mediation – Anthropology of Childhood”, vol. 6: *Mentor w literaturze, kulturze i edukacji – czy dziś potrzebny?*, cz. 1, Wrocław 2016, s. 7-17.
[swój udział w opracowaniu wstępu oceniam na 30%]

f) inne:

1) Bogusław Pfeiffer [nekrolog], „Barok” 2011, nr 1.

Nie wchodzące w skład głównego osiągnięcia naukowego składniki dorobku Habilitantki mieszczą się w trzech podstawowych kategoriach: prac bibliograficzno-bibliologicznych, edytorsko-redakcyjnych oraz analiz historycznoliterackich i rozpraw z dziejów poezji polskiej XVI i XVII stulecia (ze szczególnym uwzględnieniem twórczości Jana Kochanowskiego, Stanisława Grochowskiego i odmian poezji okolicznościowej). Zestaw uzupełniają opracowania z pogranicza badań historycznoliterackich i szeroko rozumianej dydaktyki (e. 1, 2).

Do prac bibliograficznych należą: bibliografia zawartości „Pamiętnika Literackiego”, obejmująca dwudziestoletnią historię periodyku oraz bibliografia bieżąca (d. 1), rejestrująca aktualności wydawnicze z zakresu wiedzy o literaturze i dyscyplin pokrewnych. Ukazuje się ona od 1996 roku w kwartalnym rytmie, jako wkładka do „Pamiętnika Literackiego”, a od 2018 także jako publikacja elektroniczna dostępna na stronie czasopisma. Do dziś powstało dziewięćdziesiąt numerów „Przeglądu”, przygotowywanych wspólnie z prof. UW dr. hab. P. Kaczyńskim. Kolejny typ opracowań bibliograficznych to bibliografie załącznikowe, takie jak: „Wskazówki bibliograficzne” do *Baroku* Cz. Hernasa (c. 2; opracowane z Redaktor H. Geber), bibliografia do książki B. Pfeiffera *Rex et Patria. Temat władcy, narodu i ojczyzny w literaturze i sztuce XVIII stulecia* (c. 7) czy uzupełnienia do bibliografii towarzyszącej opracowanemu przez W. Weintrauba wydaniu *Wyboru poezji* Jana Andrzeja Morsztyna (c. 1). Inny typ ustaleń księgoznawczych reprezentuje adnotowana bibliografia twórczości Stanisława Grochowskiego, dołączona do zespołu studiów poświęconych pisarzowi (c. 4). Natomiast podwójny, bibliograficzno-bibliologiczny, wymiar mają artykuły poddające rewizji kanon twórczości Macieja Strykowskiego (e. 4, 6). Analiza przekazów i porównanie odpisu z drukiem doprowadziły do wykluczenia ze spuścizny pisarskiej

Strykowskiemu przypisanego mu przez J. Radziszewską wiersza *O wolności sarmackiej* (e. 4), zaś analiza typograficzna unikatowej kompozycji stemmatycznej sygnowanej nazwiskiem Strykowskiemu uzupełniła spis jego dzieł i pozwoliła sformułować hipotezę o związku wiersza z nieznanym dziś drukiem autora *Gońca Cnoty* (e. 6).

Zbiór prac z zakresu wiedzy o książce domykają bibliografie osobowe, ujmujące dorobek naukowy prof. dr. hab. L. Ślękowej (c. 3) i prof. UZ dr. hab. B. Pfeiffera (c. 6).

W skład przedsięwzięć edytorskich i redakcyjnych wchodzi wydawnicze opracowania dwóch krótszych utworów oraz cztery publikacje książkowe. Pierwsza z edycji (b. 1) dopełnia obraz twórczości Stanisława Grochowskiego o zachowany w trzech przekazach rękopiśmiennych satyryczny wiersz o kandydatach na biskupstwo krakowskie. Przedruk oparto na pominiętym przez dotychczasowych wydawców wariantcie z kodeksu Biblioteki Czartoryskich. Druga (b. 2) udostępnia napisany po zwycięstwie Władysława IV Wazy pod Smoleńskiem wiersz i dokumentuje panegiryczny epizod w poetyckim dorobku Henryka Chełchowskiego, dziś znanego głównie jako twórca sielanek. Do utworów okolicznościowych należą też *Łzy smutne* Lenarta Gnoińskiego (b. 4), druk z kręgu żałobnej poezji rodzinnej, zachowany w unikatowym egzemplarzu i wydobyty podczas kwerendy w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego. Nieznany badaczom literatury dawnej cykl trenów podejmuje literacko-konfesyjną polemikę z arcydziełem Jana Kochanowskiego, toczoną z pozycji wyznawcy arianizmu. Ostatnia z przygotowanych edycji przypomina popularny w XVII i XVIII w. (cztery edycje między 1685 a 1779 r.) traktat z zakresu teologii popularnej, łączący augustiańską naukę o szczęściu z tezami dawnych i współczesnych Stanisławowi Witwickiemu dzieł fizjologicznych i medycznych (b. 3). Współautorką wydania jest prof. dr. hab. L. Ślękowa. Zestawienie dopełnia naukowa redakcja monografii B. Pfeiffera (a. 2), nieopracowanej wydawniczo i pozostawionej w szkicowej formie przez zmarłego przedwcześnie autora. Postępowanie edytorskie polegało w tym przypadku na przygotowaniu ostatecznej, uwzględniającej uwagi Recenzentów, wersji rozprawy i obudowaniu jej składnikami typowymi dla publikacji naukowej. Konieczne było także zestawienie opublikowanych wcześniej rozpraw B. Pfeiffera z partiami wchodzącymi w skład książki, dokonanie transkrypcji tekstów z epoki, rewizja źródeł oraz zredagowanie przypisów.

Habilitantka jest również współredaktorem tomu zbiorowego, będącego monograficznym ujęciem zagadnienia epiki dawnej (a. 3).

Studia i artykuły analityczno-interpretacyjne (a. 1, e. 3, 4, 5, 6) poświęcone zostały autorom, utworom i działom twórczości pozostającym na uboczu zainteresowań badaczy

literatury staropolskiej (takim jak: okolicznościowa twórczość Stanisława Grochowskiego, żałobny cykl Lenarta Gnoińskiego czy stemmatyczna kompozycja Macieja Strykowskiego) lub uzupełniają wiedzę o praktykach pisarskich twórców staropolskich. Omówiono w nich m. in. nieznanne źródło fraszki Jana Kochanowskiego i mechanizmy imitacyjne stosowane przez Marcina Paszkowskiego. Ten nurt prac reprezentuje także *Poeta Wazów*, zbiór studiów poświęconych poezji Stanisława Grochowskiego i jej recepcji (poszerzony o edycję rękopiśmiennych i zachowanych w drukach innych autorów tekstów). Bibliograficzna rekonstrukcja dorobku pisarza, uznawanego za następcę Jana Kochanowskiego, a dziś niemal zupełnie zapomnianego, wprowadza w problemy zbiorczego wydania jego pism (hipoteza kooperatywy krakowskich drukarzy, kształt tomu, relacje między pierwodrukami a ostateczną postacią utworów) oraz dzieje badań nad Grochowskim i obiegiem jego poezji, obecnej nie tylko w sygnowanych nazwiskiem przedrukach, ale także w kancjonałach i modlitewnikach, do których trafiały przełożone przez Grochowskiego hymny i pieśni kościelne. Interpretacyjne centrum książki stanowi natomiast zespół szkiców o okolicznościowo-propagandowych wierszach kustosa kruszwickiego, szkiców dających wgląd w repertuar jego perswazyjnych praktyk i gatunkowo-stylistyczną rozpiętość wypowiedzi mieszczących się między powagą epinikionu a satyryczną brawurą paszkwiłu.

Rozprawy i przyczynki badawcze opublikowano w specjalistycznych tomach zbiorowych poświęconych literaturze, kulturze i historii doby staropolskiej oraz czasopismach branżowych.

Uogólniony profil badań habilitantki wyznaczają prace z obszaru filologicznych badań podstawowych, głównie o charakterze źródłowym i materiałowym (poszukiwania bibliograficzne, badania archiwalne, kwerendy w zespołach rękopisów i starych druków, weryfikacja źródeł, analiza typograficzna, ustalenia księgoznawcze, tekstologiczne oraz atrybucyjne, genetyka tekstów, rewizje w kanonie pism autorów staropolskich, edytorstwo unikatów i druków rzadkich, referencje między obiegiem wydawniczym i rękopiśmiennym), zmierzające do poszerzenia podstawy tekstowej badań nad literaturą XVI i XVII wieku i – w konsekwencji – przemodelowania wciąż korygowanego obrazu piśmiennictwa epok dawnych.

g) referaty wygłoszone na konferencjach krajowych i międzynarodowych:

- 1) A. Oszczęda, *Mała „Iliada” – „Nemezis kraju północnego” Jakuba Duszy Podhoreckiego (?)*. Ogólnopolska konferencja „Klio, Bellona, Kamena. Literatura wobec wojen” (Centralna Biblioteka Wojskowa/ IBL PAN – Zespół Badań Obszarów Trzecich Literatury/ Uniwersytet Warszawski), Warszawa 18-21 V 2001.
- 2) A. Oszczęda, *Epika „publicystyczna” początków XVII wieku i nieznanym poemat o wojnie moskiewskiej*. Ogólnopolska konferencja „W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty” (Uniwersytet Wrocławski), Wrocław 17-19 XI 2008.
- 3) A. Oszczęda, *„Moderować żal trudno...”. O literackich i kulturowych wzorcach w trenach Lenarta Gnoińskiego („Łzy smutne...” 1614)*. Ogólnopolska konferencja „Między księgami. Badania literackie nad dawną książką” (Uniwersytet Śląski), Katowice 13-15 X 2010.
- 4) A. Oszczęda, *Trzy rozprawy Władysława Nehringa o Janie Kochanowskim*. Ogólnopolska konferencja „Władysław Nehring. Uczony, edytor, nauczyciel” (Uniwersytet Wrocławski), Wrocław 20-21 X 2010.
- 5) A. Oszczęda, *Na północ od Alp. Macieja Strykowskiego nauki dla młodych księżyąt Słuckich*. Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Mentor w literaturze, kulturze i edukacji – czy dziś potrzebny?/ Mentor in literature, culture and education – do we need one today?” (Uniwersytet Wrocławski), Wrocław 24-25 X 2014.
- 6) A. Oszczęda, *Marginalia i glosy jako źródło do badań biograficznych. Przypadek Macieja Strykowskiego*. Ogólnopolska konferencja naukowa „Marginalia, komentarze i przypisy w książce dawnej i współczesnej” (Uniwersytet Śląski), Katowice 18-19 X 2017.

h) udział w projektach badawczych:

- „Bibliotheca Curiosa”. 11 H 11 024780. Projekt badawczy w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” (2012-2016). Kierownik projektu: prof. dr hab. Jacek Sokolski (Uniwersytet Wrocławski).
- Wykonawca: edycja krytyczna dzieła Stanisława Witwickiego *Abrys doczesnej szczęśliwości* (2012).
- „Biblioteka Dawnej Literatury Popularnej i Okolicznościowej”. 11 H 12 017181. Projekt badawczy w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” (2012-2016). Kierownik projektu: dr hab. Roman Krzywy (Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki).

- Wykonawca: edycja krytyczna tomu poetyckiego Lenarta Gnoińskiego *Łzy smutne [...]* Lidii Gnoińskiej (2014).

III. Dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski habilitantki:

a) Osiągnięcia dydaktyczne:

Jako pracownik (asystent, starszy asystent, adiunkt) Zakładu Historii Dawnej Literatury Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego habilitantka prowadziła zajęcia dydaktyczne od 1986 roku:

- ćwiczenia z historii literatury polskiej (corocznie z literatury staropolskiej, kilkakrotnie z literatury oświecenia)
- ćwiczenia z historii literatury dawnej (od 2014 roku do chwili obecnej)
- konwersatorium „Historia w tekście. Między literaturą, historią i wiedzą historyczną” (2001, 2007)
- cykl wykładów z „Wprowadzenia do nauki o literaturze” (1997, 1998)
- „Warsztaty z analizy i interpretacji tekstów użytkowych. Sztuka pisania” (2010-2013)
- ćwiczenia z analizy i interpretacji dzieła literackiego (kilkakrotnie)
- konwersatorium z „Dydaktyki literaturoznawstwa” dla Studium Doktoranckiego Wydziału Filologicznego UWr (od 2014)
- opiekun 60 prac dyplomowych (seminarium dyplomowe) na Podyplomowych Doskonalących Studiach Polonistycznych (od 1998 do 2006)
- konwersatorium „Literatura staropolska z analizą tekstów” i wykład z dawnej literatury polskiej i powszechnej na Podyplomowych Doskonalących Studiach Polonistycznych (od 1998 do 2013)
- ćwiczenia: „Analiza i interpretacja dzieła literackiego. Teksty poetyckie do końca XIX wieku” dla kierunku Krytyka i Praktyka Tekstu (od 2015)
- ćwiczenia z nauk pomocniczych (corocznie; od 2014 roku „Warsztat pracy filologa”)
- proseminarium „Barok. Od manieryzmu do makabry późnobarokowej dydaktyki” (2000, 2001)
- konwersatorium „Tekstologia i edytorstwo tekstów dawnych” (2017/2018)
- promotor 34 prac licencjackich w Nauczycielskim Kolegium Języka Polskiego im. G. Piramowicza we Wrocławiu (1997-1998)
- recenzent kilkunastu prac magisterskich

- od 2017 sprawuje opiekę (tutor) nad studentką Międzywydziałowych Studiów Humanistycznych

b) Osiągnięcia w pracy organizacyjnej:

- Sekretarz Komisji Rekrutacyjnej IFP (dwukrotnie)
- współautorstwo zestawów egzaminacyjnych (dla filologii polskiej – dwukrotnie; dla psychologii – czterokrotnie)
- współdział w pracach nad poprawionym wydaniem *Spisu lektur dla studentów Filologii Polskiej* (Wrocław 2000)
- Skarbnik Towarzystwa Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej (1994-2001)
- organizator konferencji „W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i jej konteksty” (Uniwersytet Wrocławski), Wrocław 17-19 XI 2008
- od 2017 w składzie Komisji Konkursowej („Konkurs prac magisterskich”) w Instytucie Filologii Polskiej UWr

c) Otrzymane nagrody i wyróżnienia:

- Nagroda Rektora UWr za osiągnięcia naukowe uzyskane w roku:
1999
2016
- Nagroda Rektora UWr za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne uzyskane w roku:
1996
1998
- Nagroda Rektora UWr za osiągnięcia dydaktyczne uzyskane w roku 2008

d) Osiągnięcia w popularyzacji nauki:

- dwa wykłady w cyklu „Spotkania w Nehringu”: *Treny... nie tylko Kochanowskiego. Tradycje gatunku i wątków w literaturze polskiej* (10 IV 2005) oraz „*Sobie śpiewam a Muzom*” – o odczytywaniu poezji Jana Kochanowskiego (11 I 2009). Instytut Filologii Polskiej UWr/ Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej
- egzaminator (juror) w Komitecie Okręgowym Olimpiady Literatury i Języka Polskiego (1998, 1999, 2000, 2001, 2016, 2017)

- konwersatorium z literatury polskiego baroku w Wileńskim Uniwersytecie Pedagogicznym (2001)
- wykład „Liryczna twórczość Jana Kochanowskiego” dla maturzystów z Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. T. Kościuszki w Ziębicach (2000)
- wykład „Marzenia o miejscu i czasie szczęśliwym w epokach dawnych” dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku (Wrocław 1997)
- prelekcja na festiwalu „Dni Fantastyki” (Wrocław 30 VI – 1 VII 2006): „Którędy do piekła? Wizje zaświatów w literaturze dawnej”
- prelekcja na festiwalu „Dni Fantastyki” (Wrocław 15 – 17 V 2009): „Poprzednicy Lorda Vadera – kreacje bohaterów negatywnych w mitach i literaturze dawnej”
- wykład „Car Dymitr i Polska – trzy lata pięknych złudzeń” w I LO im. T. Kościuszki w Legnicy, wygłoszony w ramach cyklu edukacyjnego towarzyszącego wystawieniu sztuki *Car Samozwaniec* A. Nowaczyńskiego w Teatrze im. H. Modrzejewskiej w Legnicy (16 IX 2015)
- udział w panelu dyskusyjnym „Dymitriady – sukces czy porażka Rzeczypospolitej Obojga Narodów, chluba czy kłopot dzisiejszej Polski” (19 IX 2015, „Caffe Modjeska” w Teatrze im. H. Modrzejewskiej w Legnicy). Składnik projektu przygotowanego na Konkurs Inscenizacji Dawnych Dzieł Literatury Polskiej „Klasyka Żywa”, organizowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Instytut Teatralny im. Z. Raszewskiego z okazji obchodów 250-lecia teatru publicznego w Polsce.

30 IV 2018

A. Nowaczyński

DANE ADRESOWE

Aleksandra Oszczyda
ul. Kolbuszowska 18/2
53-404 Wrocław
tel. 71 360 42 18
tel. kom. 667 776 473

lub

Aleksandra Oszczyda
Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego
pl. Biskupa Nankiera 15b
50-140 Wrocław

AOSCZYDA
30 IV 2018